

Inatsisartut aalajangiiffigisassaatur siunnersuutigineqarpoq Naalakkersuisut amerikamiut aallartitaqarfiat qinnuigisassagaat ikioqqulluta kalaallit timaasa panernikut Harvardip Universitetianiittut Peabody Katersugaasiviani Nunatsinnut uterteqqissallugit.

(Inatsisartunut ilaasortaq Doris J. Jensen, Siumut)

Akissuteqaat

(Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoq)

Siullermeerneqarnera

Kalaallit timaasa paniinnarnikut Harvardip Universitetianiittut Peabody katersugaasivianiittut Nunatsinnut utertinneqaqqullugit Naalakkersuisut peqquneqassasut amerikamiut aallartitaqarfiat ikioqqulluta qinnuigisassagaat Inatsisartut aalajangiiffigisassaatur siunnersuutigineqartumut tassunga Naalakkersuisut qujapput.

Pisattat tigussaasut, matumani aamma ilanngullugit inuit atortui, uani pineqarmata kalaallit kulturikkut kingornussaatur, kalaallit kinaassusiannik nukittorsaaqataasut oqaluttuarisaanitsinnullu paasissutissiisut, sapinngisamik utertitsinneqarnissaannik kissaateqarnermut Naalakkersuisut isumaqataapput.

Siunnersuuteqartup ”amerikamiut aallartitaqarfiat” allammagu Naalakkersuisut imaassangatippaat, Washington, D C-mi, Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia pineqarsimassasoq, pissutigalugu Nuummi USA-p sinniisuutitaqarfia (konsulat) kalaallit soqutigisaannut sinniisuunngimmat.

Kalaallit pisataasa Københavnimi Naalagaaffiup katersugaasiviani toqqortarineqartut uterartinneqarnerat 1982-imi aallartippoq. Isumaqatigiissutip taaguuteqartup ”Utimit” ingerlannerata malitsigisaanik, Nunatta Katersugaasiviata Allagaateqarfiatalu pisattat 35.000 sinnerlugit utertippaat. Taamaattorli pisattanik sulii Danmarkimiittoqarpoq piffinnilu allaniittoqarluni soorlu timit paniinnarnikkut Peabody katersugaasivianiittut. Kalaallit Nunaannut pisattat taakkua utertinneqarnissaannut kissaateqarneq nutaajunngilaq, katersugaasiviit sulinerat aqutugalugu siuartinniarnissaat qinnutigineqassasoq.

Timit paniinnarnikkut Uunartumeersut pillugit siunnersuuteqartumit paasissutissiisutigineqartunut uigiullugu Naalakkersuisut oqaatigisinnaavaat, Uunartup qeqertaani Qerrortuuniittut ilorrit qangattai 1934-imi Danmarkip Naalagaaffiata katersugaasivianit itsarnisarsiuunit takuniarneqarsimmata. Siusinnerusukkut M. Lutherip tassaniissimaneranut atatillugu aseruinerit annertussusiat tassani uppersarneqarpoq. Aammattaaq inersimasut arfinillit ataasiakkaat inuit sinnikkui ilaatigut asiunaveersakkat, meeqqat timaat paniinnarnikkut, atisat ilai arlallit allallu ilivernut tunissutit tassunga atatillugu Danmarkip Naalagaaffiata katersugaasivianut toqqarneqarput. Inuit sinnikkui taakkua

kingusinnerusukkut katersorneqartut Utimumi inuit atortuinut allanut atatillugu Kalaallit Nunaannut angerlaanneqarput. Ilivernut tunissutit suli Danmarkimiipput.

Uunartumi qangattanit nassaat tamarmik katersorneqassasut Kalaallit Nunaannut nakkutigisassanngorlugit marloriaammik utertitsinissaq pillugu suliamik ingerlatsineq aallarnisarneqassasoq Nunatta Katersugaasiviata Allagaateqarfiata eqqissisimatitsinermut ataatsimiititaliaani 2019-imi ukiakkut isumaqatigiissutigineqarpoq. Timit paniinnarnikkut Peabodyp Katersugaasivianiittut aamma ilivernut tunissutit Danmarkip Naalagaaffiata Katersugaavianiittut tassunga ilaapput. Suliap ingerlanneranut alloriarnertut timit paniinnarnikkut misissorniarlugit, kiisalu timit paniinnarnikkut siunissaannut angerlaassisinnaanermullu tunngatillugu katersugaasiviit sulineranni oqaloqatigininneq aallartisarlugu 2019-imi aprilimi Peabodyp Katersugaasivia Nunatta Katersugaasiviata Allagaateqarfiata tikeraarpaa.

Danmarkimiit Peabodyllu Katersugaasiviit pisattat utertitsinneqarnissaat pillugu apeqquteqaatit suli nassiunneqanngillat. Timinut paaniinnarnikunut ilivernullu tunissutinut tunngatillugu suliamut tunngasunut isumakuluuteqarnermik, aamma timit paniinnarnikkut toqqortarineqarnerinut assartorneqarnerinullu atatillugu aningaasatigut allaffissornikkullu kingunerisassai annertususaaneriniq tamanna pingaarnerusumik pissuteqarpoq.

Assartuussinermut atatillugu assartuussinermut tunngasut immikkut ittut sillimmasiinerillu qulakkeerneqassapput. Tassunga ilaapput asiunaveersaanermut aningaasartuutit katersugaasiviullu suliaqarneri kiisalu timit paniinnarnikut ilivernilu pigisat saqqummersitsinermut imaluunniit toqqorsinermut tunngatillugu asiunaveersaanerup akuersaarneqarsinnaasup qulakkeernissaa. Maannakkut inuit toqusimasut timaasa sinnikui Kalaallit Nunaaneersut amerlanersaat Københavnp Universitetiani Retsmedicinsk Institutimit saqqummersitassat toqqarneqarsimasut Panum Institutimi toqqortarineqarput. Timit paniinnarnikkut Peabodymit angerlaanneqarnerata kingunerissavaa, Danmarkimi tassunga immikkut aaqqissuunneqarsimasimasumi aamma qerititsivimi toqqortarineqarnissaat, Kalaallit Nunaanni atortorissaarutiniq pisariartunik peqanngimmat.

Pissutsit arlaqartut erseqqissarnissaat, matumani ilanngullugu aningaasatigut isumalluuteqarnissap qulakkeerneqarnissaa taamaalilluni pisariaqarput. Tamatuma saniatigut katersugaateqarfinni sulianut tunngassuteqartunut peqataasuni sammisap oqallisigineqarluni aallartinneqareerpoq. Utertitsinissamut qinnuteqaatip naammassineqarnissaanut katersugaasiviit nalinginnaasumik aqutigineqarnissaannik Nunatta Katersugaasivianiit Allagaateqarfianiillu innersuussutigineqartoq Naalakkersuisut tapersorsorpaat. Tamanna eqqarsaatigalugu USA-mi Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia ikiuuteqqullugu qinnuiginissaa maannakkut tulluartaunngitsoq Naalakkersuisut isumaqarput.

Soorlu aallaqqaasiutigalugu oqaatigineqartut timit paniinnarnikkut Kalaallit Nunaannut utertitsinneqarnissaasa pingaaruteqassusianut Naalakkersuisut isumaqataasut taamaattumillu tassunga ilungersuuteqarnerit ingerlasut tassunga suliassamut pilersaarusiamik angusassamik toraagalimmik erseqqissaaffigineqarnissaat kissaatigalugu. Suliassamut pilersaarusiaq allatorneqassaaq, utertitsinissap qulakkeernissaanut pisariaqartut suut suliniutigineqassanersut aamma tassunga tunngaviusussat matumani ilanngullugit aningaasatigut allaffissornikkut isumalluutit allaatigineqassapput. Saniatigut suliassamut

pilersaarummi utertitsinissamut piffissamut pilersaarut pingaarnersiorlugu eqqartorneqassaaq. Suliassamut pilersaarutip ilaatut aammattaaq naleqqutissaaq qanoq annertutigisumik qaqugulu Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia ilanngutitinnissaa tulluurtuussanersoq isummerfigissallugu.

Tamatumalu kingunerisaanik Naalakkersuisut imaattunik allannguutissatut siunnersuuteqarput:

”Kalaallit timaasa paniinnarnikut Harvardip Universitetiani Peabodyp katersugaasivianiittut Kalaallit Nunaannut utertitsinneqarnissaannut suliassamut pilersaarusiamik suliaqaqqullugit Naalakkersuisut peqquneqassasut. Suliassamut pilersaarut UKA2021-mut atatillugu kingusinnerpaamik Inatsisartunut saqqummiunneqassaaq.”